

TÉZISFÜZET

Soós Kinga

Előre a szocialista úton? A Kínai Kommunista Párt hegemon diskurzusának változatai Dengtől Xiig

Témavezetők: dr. Eszterhai Viktor és dr. Kiss Viktor

Budapesti Corvinus Egyetem

Nemzetközi Kapcsolatok és Politikatudományi Doktori Iskola

Politikatudományi Doktori Program

2025

I. Kutatási előzmények és a téma indoklása

A modern kínai politika manapság elsősorban Kína gazdasági jelentősége miatt kerül előtérbe, az azonban az ázsiai fejlesztőállamokkal kapcsolatos tapasztalatok birtokában is kuriózumnak számít, hogy a Kínai Népköztársaság 1949-es kikiáltása óta a kommunista párt vezetése alatt áll. A Népköztársaság megalakulását és a fennállásának első 25 évét leginkább Mao Zedong 毛泽东¹ diktatórikus uralmával szokás jellemezni, amelynek az alapjául szolgáló, a marxizmus-leninizmust a kínai helyzetre alkalmazó Mao Zedong-i eszme (*Mao Zedong sixiang* 毛泽东思想) a mai napig megtalálható a kínai alkotmányban és a Kínai Kommunista Párt (KKP) alapszabályában. A KKP lényegében Mao Zedong eszméjének és a marxista hagyomány örököseként definiálja magát.

A Kínai Népköztársaság egyúttal mára a bruttó hazai össztermék (GDP) nominális értéke alapján a világ második legnagyobb gazdaságává nőtte ki magát, valamint a bruttó világtermékhez (vásárlóerő-paritáson) a legnagyobb arányban hozzájáruló gazdasággal rendelkező országgá vált.² Kína páratlan gazdasági fejlődése az 1978-ban bevezetett, Deng Xiaoping 邓小平 nevéhez köthető reformpolitikával indult el. Deng „reform és nyitás” programjának köszönhetően „szocialista piacgazdaság” néven egy határozottan kapitalista jegyeket mutató gazdasági rendszer bontakozott ki a népköztársaságban. Ennek megfelelően 1978 után fokozatos politikai reformra került sor, amelynek keretei között a KKP forradalmi pártból „modernizációs párttá” (Zhang 2008), majd a századfordulóra „kormányzó párttá” (Fewsmith 2021; Vogel 2018; Joseph 2014) alakult át. Ezek alapján a kínai kommunizmus atyja, Mao Zedong szellemi öröksége és politikai munkássága, valamint a Kína jelene közötti folytonosság megkérdőjelezhetőnek tűnik. Felmerül tehát, hogy *hogyan lehetséges, hogy a gazdasági rendszer szubsztanciális változása, a termelési feltételek átfogó átalakítása, valamint az egyre jelentősebb világpiacon jelenlét ellenére a kínai politikai berendezkedés szocialista maradt? Hogyan őrizte meg – és őrzi a mai napig – e változó viszonyok között a legitimitását a Kínai Kommunista Párt?*

E kérdések a posztiszocializmus történelmi tapasztalata felől közelítve persze rögtön egy *a fortiori* tisztázandó problémát implicálnak: ti., hogy egyáltalán beszélhetünk-e szocializmusról a kortárs Kína esetében? A kínai szocializmus sajátossága, hogy a fennálló rendszer és a társadalmi célokat szervező vízió eltávolodik egymástól, a hétköznapi politikai gyakorlatot elsősorban az aktuális körülmények befolyásolják, a rendszer fokozatosan levetkőzi a létező szocialista rendszerek jegyeit; ugyanakkor a társadalmi folyamatok hosszú távú célkitűzéseit továbbra is a szocializmusból vezetik

¹A szövegben előforduló kínai kifejezések latin betűs átíratai – néhány kivételtől eltekintve – a nemzetközi sztenderdnek megfelelő fonetikus átírási rendszert, a pinjint követik. Egyes tulajdonnevek (Hongkong, Makaó, Tajvan, Peking, Sanghaj) esetében az értelmzés megkönnyítése érdekében a köznyelvben bevett akadémiai átírást követem.

²Az IMF World Economic Outlook 2023. októberi adatai alapján. Lásd:

https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/OEMDC/ADVEC (2023. 11. 16.)

le. Arif Dirlik (1989) a Kínai Népköztársaság jellemzésére a posztoszocializmus fogalmát javasolja, amely értelmezésében a szocializmus egy sajátos állapotára utal abban a történeti helyzetben, amelyben a szocializmus politikai metaelmélete háttérbe szorul; a ténylegesen létező szocializmusban a fejlődés lehetősége a kapitalista világrend feltételeihez és igényeihez való alkalmazkodásban³ artikulálódik; a szocializmus betagozódik a nemzeti kontextusba; ugyanakkor az államvezetés továbbra is fenntartja azt az ideológiai premisszát, hogy a reformfolyamat *nem* kapitalista restaurációhoz vezet. Ez az állapot alapvetően posztkapitalista, vagyis rendszerszintű törekvések jellemzik a kapitalista fejlődés korábbi (különösen a fejlődő országok köréből származó) tapasztalatok alapján beazonosított tökéletlenségeinek kijavítására és negatív hatásainak ellensúlyozására. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül továbbá, hogy a kínai rendszer továbbra is őrzi a létező szocializmus keretrendszerének bizonyos jegyeit – a mezőgazdasági földterület a vidéki kollektívák, a városi földterület pedig az állam kizárólagos tulajdona; az állam monopolizálta az erőforrások kitermelését és elosztását; az állami tulajdonú vállalatok dominálnak a kulcsfontosságú stratégiai ágazatokban (távközlés, kőolajkitermelés, légi közlekedés, autóipar; energiaipar; vasút, hajózás) (Csanádi 2016); a bankrendszer állami tulajdonban van, a jüan árfolyamáról meghozott döntések az ország szuverén döntései (Amin 2016) – végső soron ezek a maradványok *megőrzik a szocialista átalakulás lehetőségét* (Amin 2016; Arrighi 2008; Dirlik 1989). Ennek megfelelően a disszertációm arra az alapvetésre épül, hogy a kínai rendszer posztoszocializmusként jellemezhető.

A kínai szocializmus legitimitációjával kapcsolatos kutatási kérdésre visszatérve *az a feltevés fogalmazható meg, hogy a Deng Xiaoping nevéhez köthető hetvenes évek végi, nyolcvanas évek eleji reform nem csak a gazdaság perspektívájából értelmezendő, hanem egy olyan új modernizációs diskurzus megalapozásának is tekinthető, amely egyszerre teremt folytonosságot a KNK történelmében és fogja össze a modernizációs program különböző szakaszainak politikai változásait és társadalmi töréspontjait, ezáltal a mai napig meghatározza a KKP politikáját (diskurzusait)*. A Mao utáni időszakban jellemző hatalmi struktúra egyfajta homogenitást mutat. Míg Mao Zedong Kínájában a forradalmi praxis és Mao személyi kultusza – mint forradalmi, katonai és politikai vezető, a kínai szocializmus elméleti megalapozója – képezte a KKP legitimitásának alapját, addig a Mao halála után felszabaduló intellektuális közegben, csakúgy, mint a párton belül, versengés kezdődött a párt szerepének és legitimitásának eltérő értelmezései és Kína jövőjének különböző elképzelései között. Deng reformdiskurzusának felülkerekedése a

³ Samir Amin az államkapitalizmus speciális formáját azonosítja be Kínában, amelyet az olyan vonások, mint az „alárendelt, elidegenedett munka, a többletmunka kisajátítása” (2016:167) három cél megvalósításának igénye jellemez: egyrészt az ország igényeinek és a kor kihívásainak megfelelő modern ipari termelőstruktúra kiépítése; másrészt „a rendszer és a mezőgazdasági kitermelés viszonyának szabályozása”; harmadrészt Kína világrendszerbe való integrálásának irányítása (2016:168). Amin meghatározása alapján azonban az államkapitalizmus nem a reform és nyitás utáni Kína megkülönböztető jegye, hanem a Népköztársaság megalapítása óta jellemző sajátosság, minthogy az államkapitalizmus a szocialista átalakulás szükségszerű feltétele.

hatalom legitimációs alapjának sajátos posztmodern átalakulását fémjelezte: a legitimitás a rendszerek teljesítményének optimalizálásából (Lyotard 1993:9), a hatalomnak a nemzetállami keretek között meghatározott hatékonyságából fakadt, ugyanakkor a szocializmus továbbra is a társadalmi képzelet alakító tényezője maradt. A Denget követő elsőszámú vezetők: Jiang Zemin 江泽民, Hu Jintao 胡锦涛, Xi Jinping 习近平 vezetőspezifikus diskurzusai ennek a „szocialista” elbeszélésnek az aktuális viszonyokra alkalmazott változatai, vagyis olyan „átfogó narratívák” (Patapan–Wang 2018:59), amelyek a társadalmi stabilitás iránti igény és a rezsim ellen ható centrifugális erők közötti feszültségek felülírását célozzák.

A disszertáció célja, hogy a KKP 1978 és 2017 közötti politikai diskurzusaira fókuszálva rekonstruálja ezt a folyamatos adaptivitáson keresztül kibontakozó ideológiai folytonosságot, amely végső soron a párt legitimitásának alapja. A rekonstrukció elméleti és módszertani keretét a diskurzusanalízis képezi, azon belül is Ernesto Laclau és Chantal Mouffe posztmarxista, posztstrukturalista diskurzuselmélete (az Essex Iskola diskurzusanalitikai hagyománya), amely „a hetvenes évek baloldalának gramscianus divatjából nőtt ki, és a marxi elmélet gazdasági determinizmusának Gramsci-féle kritikáját írta újra és radikalizálta” (Szűcs 2008:8-9). Laclau és Mouffe kritikai projektje, a hegemonia fogalmának genealógiai vizsgálatán keresztül, a *Hegemony and Socialist Strategy (Hegemonia és szocialista stratégia, 1985)* lapjain bontakozott ki először, ahol a szerzők a marxista tendencián belül mutattak rá az osztályérdek artikulálásán túlmutató, a társadalom szélesebb körét (jellemzően a „népet”) megszólító politikai gyakorlatokra (Szűcs 2008). A legújabb kori kínai politika diskurzuselméleti megközelítése azért tűnik kézen fekvőnek, mert a radikális demokrácia lehetőségfeltételeit kutató Laclau és Mouffe pontosan az ezzel ellentétes, autoriter politikai diskurzusok hegemoniájának dekonstrukciójából indultak ki, és ilyen módon a posztoszocialista ideológia és a legitimitás fogalmi megragadására alkalmas újszerű elméleti keretrendszer hoztak létre, amely azonban eddig nem találta meg az útját a kínai politika értelmezésének területére.

A kínai reformszocializmus politikai átalakulásaival foglalkozó szakirodalmat ugyanis sokáig olyan megközelítések dominálták, amelyek az ideológia szerepét háttérbe szorították. Ahogy Goldman és MacFarquhar megállapította, Kína átalakulása a gazdasági reformok eszközeivel írható le, amelyek korlátozott politikai vagy inkább intézményi változást hoztak (Goldman & MacFarquhar: 1999). A reform legitimitásával kapcsolatos általános érv, hogy az – erős ideológiai alap helyett – teljes mértékben az anyagi sikertől, illetve az ország gazdasági teljesítményétől függ. Falkenheim (1979) szerint például a Mao utáni Kína fő politikai direktívája a gazdasági és technológiai modernizáció, ugyanakkor a viszonylag stabil politikai klíma kialakítása szükséges feltétele volt az előbbieknek. Összességében a kilencvenes évek végéig jellemző tudományos megközelítések az 1978 utáni fokozatos gazdasági liberalizáció hatásaiból, az intenzívebb kereskedelmi és külföldi befektetési

kapcsolatok nyomán Kínába türemkedő nyugati trendekből, az egyre erősebb nemzetgazdaság keretei között kialakuló egyre jelentősebb középosztály feltűnéséből, valamint abból a megfigyelésből kiindulva, hogy a leninista állampártok jellemzően nem tudtak olyan szervezeti átalakításokat véghez vinni, amelyek képesek lettek volna konszolidálni a hatalmukat a változó körülmények között arra a következtetésre jutottak, hogy a reformok a vártnál lassabb ütemű, de fokozatos demokratizálódási folyamatot indítottak be (Goldman–MacFarquhar 1999).

Aztán a kétezres évek második felétől a kutatások fókuszába egyre inkább a változó körülményekhez sikeresen alkalmazkodó párt kormányzási stratégiája került. Az új konszenzus szerint a KKP jelentős belső reformok sorát vezette be a reformidőszak kezdete óta, és a pártirányítás pragmatista szemlélete központi jelentőségű a kínai szocializmus megértése szempontjából (Lai 2016; Lampton 2014; Shambaugh 2008). Azzal kapcsolatban is általános az egyetértés, hogy a KKP dominanciája a legitimitás, a kooptálás és az elnyomás kombinációjaként áll elő (Dickson 2016). Ezek az új megközelítések a pártstruktúra leninista átszervezését és a szervezeti reformokat vizsgálják (Shambaugh 2008; Fewsmith 2021), amelyekre három nagyobb hullámban került sor: először az állampártnak a forradalom utáni környezethez való adaptálásakor, ezután a Mao halála utáni konszolidáció idején, majd a szovjet szocializmus felszámolódásának tapasztalata nyomán az 1990-es évektől, amikor általánossá vált a nézet, hogy a KKP túlélése érdekében folytatni kell a reformok elmélyítését, ugyanakkor változatos eszközökkel ellen kell állni a párt egyeduralmát megkérdőjelező tendenciáknak; ezekben a megközelítésekben azonban az ideológia szerepe háttérbe szorult.

Ugyanakkor található példa a Mao Zedong-i időszak utáni kínai politikával foglalkozó szakirodalomban a legitimitás állampártközpontú vizsgálatára, amelyben az ideológia és a propaganda, vagyis a hivatalos politikai diskurzus kerül a középpontba. Ez az alapvetően a *GIGA German Institute of Global and Area Studies* Ázsia-tanulmányokkal foglalkozó intézetéhez tartozó kutatók köréhez kapcsolható megközelítés abból indul ki, hogy az ideológia (világnézeti rendszer, az ideális társadalommal kapcsolatos elképzelés, amely előrevetít egy távlati társadalmi célt) a párt legitimitásának és az ehhez szükséges társadalmi támogatottságnak, a népköztársaság történelmi folytonosságának, valamint Kína világpolitikai ambícióinak alapja (Klimeš & Marinelli 2018). További alapvetésük, hogy a diskurzusok és a hozzájuk kapcsolódó ideológiák adaptív módon változnak, hiszen minden olyan politikai pártnak, amely hosszabb ideig van hatalmon alkalmazkodnia kell a változó társadalmi környezethez és realitásokhoz (Sausmikat 2006); vagyis a KKP túlélésnek garanciája is az, hogy rendre képes újraalapozni a legitimitását. A pragmatikus válaszokra és a konkrét körülményekhez való alkalmazkodásra irányuló törekvés különösen jól

beazonosítható az egyes politikai vezetőkhez kapcsolt hivatalos, a párt alapszabályában kanonizált ideológiai hozzájárulásokban.

Ez alapján az a népszerű álláspont, miszerint a KKP autoritása és legitimitációja elsősorban a rezsim gazdaságirányítási hatékonyságával és az ennek köszönhetően elért sikerekkel magyarázhatók (Goldman–MacFarquhar 1999; Ci 2019), nem tűnik kielégítőnek (Holbig 2009:38). Ugyanis ahelyett, hogy a teljesítményalapú legitimitációt *per se* adottnak vennénk, meg kell értenünk, hogy „hogyan próbálja [a KKP] alakítani a közvélemény megítélését és befolyásolni azokat a szubjektív jelentéseket, amelyekhez a teljesítményét méri” (Holbig 2018:360). Vagyis Heike Holbig álláspontja szerint a társadalmi jelentések meghatározására irányuló szignifikációs gyakorlatok és politikai szemantika vizsgálata a legitimitás feltérképezésének elengedhetetlen feltétele.

II. Módszertan

A diskurzuselmélet abból az alapvetésből indul ki, hogy a diskurzus nyelvi és nem nyelvi jelölők közötti viszonyok rendszerszerű elrendeződése (Laclau–Mouffe 2014), amely ugyanakkor meghatározza a társadalmi szubjektumok potenciális artikulációs (jelentésalkotó) gyakorlatait is. Az artikulációs gyakorlatok adott diskurzushoz tartozó koherenciája (Martilla 2015a) a diszkurzív elemek különböző mintázataiban manifesztálódik. A diszkurzív mintázatoknak az elemzési módszer szempontjából központi jelentősége van, minthogy az ezekben kibontakozó jelentéseken keresztül konstituálódnak a társadalmi cselekvők szubjektumpozíciói és a számukra adódó tárgyak. Egy diskurzus leírásához be kell azonosítanunk a jelentésláncok szerkezetét strukturáló ún. csomópontokat, vagy mesterjelölőket. Ezek azok a referenciapontok, amelyek a diskurzus elemeinek, valamint az ezekhez kapcsolódó specifikus politikai intézkedéseknek, intézményeknek és normáknak a közös identitását képviselik (Martilla 2015b:49).

Ez gyakorlati megvilágításban, a dolgozat témájára vetítve azt jelenti, hogy a kínai szocializmust egy diszkurzív térnek tekinthetjük; ezen belül határozható meg a maói diskurzus, a Mao után sorban következő vezetők diskurzusai, a reformdiskurzus, vagy éppen a kínai újbaloldal diskurzusa (Li 2015). A különböző diskurzusok a közös diszkurzív tér, tehát ez esetben a kínai szocializmus bizonyos jelölőihöz különböző jelentéseket kapcsolnak, a közöttük lévő diszkurzív határokat pedig a diskurzuson belüli és az abból kizárt csomópontok alapján rekonstruálhatjuk

A társadalom diszkurzív egységesítése, vagy az erre való törekvés, vagyis a politikai artikuláció vizsgálata során Laclau és Mouffe a hegemonia fogalmából indul ki. Ez a legegyszerűbb meghatározás szerint az az állapot amikor „egy partikuláris társadalmi erő egy saját magával radikálisan összemérhetetlen totalitás reprezentációjaként tűnik fel” (Laclau–Mouffe 2014:x). A hegemonikus diszkurzív gyakorlat tehát arra irányul, hogy elfedje a társadalmi valóságot meghatározó jelentések kontingenciáját azáltal, hogy átmenetileg leköti a jelentésláncokat.

A diskurzuselméleti vizsgálat legfőbb feladata a társadalmon belüli általános hegemonikus kapcsolatok és a hegemonia folyamatos (át)alakulási feltételeinek feltárásában határozható meg. Ennek megfelelően a fókuszban a hegemonikus diskurzus kialakulásának és logikájának megértése és magyarázata, valamint a társadalmi szubjektumok és intézmények által elfoglalt identitáskonstrukciók jellemzése áll.

Ernesto Laclau és Chantal Mouffe nem határoz meg az analízis számára egységesen adott módszertani eljárásrendszert azon elgondolás mentén, hogy azt részben az elemzés tárgya alakítja. Léteznek azonban az essexi iskola köréhez tartozó kísérletek a módszertan egységesítésére, a disszertációban az egyik ilyen, kiemelkedően komprehenzív kísérletre, a Tomas Martilla (2015ab) nevéhez köthető posztfundacionalista diskurzusanalízis-programra (PFDA) támaszkodom.

A PFDA kutatási programja alapján az empirikus elemzés első lépése „a kutatás tárgyának tudatos ko-konstrukciója” (Martilla 2015a). Ez tulajdonképpen a téma konceptualizálását és történeti kontextusának feltérképezését jelenti; vagyis, hogy elsősorban másodlagos források alapján igyekezzünk a tárggyal kapcsolatos ismereteket szerezni, hogy megragadhassuk a diskurzus strukturális vázát jelentő szignifikációk társadalmi-történeti alapjait.

Az analízis második fázisában rekonstruáljuk, vagyis láthatóvá tesszük a kutatási tárgy adott történeti formációjáért felelős diskurzust (Martilla 2015b:139). A diskurzus rekonstrukciójának gerincét a diszkurzív relációk és identitások (értékek, szubjektumpozíciók, aktivitások) adják, előbbi a diszkurzív elemek közötti viszonyrendszert írja le, míg az utóbbi az elemek jelentését és szemantikai funkcióját foglalja magába. Ebben a fázisban a vizsgálat tárgyának jellegétől függően alkalmazhatunk szinkronikus vagy diakronikus rekonstrukciós stratégiát. A „szinkronikus elemzés fókuszában a relatíve stabil [hegemonikus] diskurzusok struktúrája és materiális feltételei állnak” (Martilla 2015a), ennek megfelelően az elemzés lépései a következők: 1) a kutatási tárgy társadalmi jelentéstartalmának létrehozása szempontjából kulcsfontosságú anyag összegyűjtése; 2) tartalmi elemzés a korábban bemutatott elméleti kódok és a kódolás során beazonosított nyílt és *in vivo* kódok segítségével: a cél a diszkurzív identitások és relációk meghatározása; 3) a diskurzus anyagi feltételeinek leírása, vagyis a szubjektumszerepeket és intézményeket kezdeményező és definiáló (előzetes) artikulatív gyakorlatok feltérképezése. A diakronikus analízis olyan történeti folyamatok tanulmányozását célozza meg, amelyek diszkurzív változást eredményeznek; a vizsgálat folyamata ez esetben a következő szakaszokból áll: 1) a vizsgálni kívánt társadalmi változás konceptualizálása az elérhető szakirodalmak alapján, valamint azoknak a társadalmi szubjektumoknak a beazonosítása, akiknek az artikulációs gyakorlataiban a megfigyelt változás kibontakozik, ezt követően kerülhet sor a kihívott és átalakítani kívánt diskurzussal és a kihívó diskurzussal kapcsolatos adatgyűjtésre; 2) a diskurzusok szerkezetének rekonstruálására és szerkezeti különbségeinek meghatározására irányuló tartalmi elemzés; 3) a diszkurzív materialitások átalakítására irányuló ellenhegemonikus és hegemonikus cselekvések jellemzése az átalakított és új intézmények és szubjektumpozíciók szempontjából.

A kínai politikával kapcsolatos előzetes tanulmányok és az előbb leírt módszertani elköteleződés alapján a Mao utáni Kína szocializmusa, mint a kutatás tárgya kettő, a szakirodalmakban implikált mozzanat alapján határozható meg. Ezek közül az első a vizsgált jelenség kiindulópontjaként szolgáló átmenet a Mao által képviselt és érvényesített eszmények után a dengi reformszocializmusba, míg a második a KKP reform és nyitás politikáját fémjelző hivatalos

diskurzusának, a *kínai sajátosságú szocializmus*nak relatív egységessége, metadiskurzussá⁴ alakulása. A kutatás fókuszában tehát egyrészt a KKP Mao halála utáni hivatalos diskurzusának (és ezen keresztül legitimitásának) újra alapozása és az ehhez kapcsolódó diszkurzív változások; másrészt a KKP intézményesült hivatalos diskurzusának, a kínai sajátosságú szocializmusnak a különböző vezetői magok által történő kiigazítása és továbbfejlesztése áll. Egyértelműen kitűnik, hogy a kutatás első fázisa inkább diakronikus, míg második fázisa inkább szinkronikus jellegű, ez pedig alapvetően befolyásolja a ko-konstrukció és az anyaggyűjtés módját

A diskurzus rekonstrukciójának gerincét a diszkurzív identitások, tehát a diskurzus által artikulált jelentések tartalmi meghatározása adja. A diszkurzív identitások szigorú értelemben a diskurzus kontextusába illeszkedő szemantikai funkciók, így bizonyos fenomenális jellemzők alapján kategorizálhatóak. Martilla (2015ab) három fenomenális kategóriát vezet be: az értékek, a szubjektivitás és az aktivitás kategóriáit. Az *értékek* a diskurzusban a csomópontok és az antagonisztikus másik, vagyis a kizárt diskurzusok csomópontja(i) szintjén jelennek meg: míg a csomópontok a társadalmi létezés ideális állapotát és az ehhez kapcsolódó értékeket testesítik meg, addig az antagonisztikus másik ezzel az ideális létállapottal kapcsolatos fenyegetést, vagy az elérését megnehezítő tényezőket foglalja magába. A csomópontok és az antagonisztikus másik empirikus meghatározását segíti, hogy ezek jellemzően a szövegben újra és újra előkerülő, végső hivatkozási pontként használt kulcsszavak. A csomópontok kódolásakor az *in vivo* módszer szerint jártam el, így ebben az esetben a szövegben használt specifikus kifejezésformákat használtam kódként.

A *szubjektivitás* kategóriájába a diskurzusra jellemző szubjektumszerepek tartoznak. Az értékek mentén a szubjektumszerepek között is meg kell különböztetnünk a pozitív és negatív szerepeket, előbbit a protagonista testesíti meg, aki valamilyen formában elősegíti a csomópontok által megtestesített ideál megvalósulását; utóbbit az értékek beteljesítését veszélyeztető vagy akadályozó ellenfél képviseli. A protagonista mellett Martilla (2015ab) nyomán egyéb pozitív szerepeket is megkülönböztettünk: a célok elérését segítő segítőét, az elképzelések és intézkedések forrását jelentő kezdeményezőét, és a kedvezményezettét, akinek az érdekében adott cselekvésekre sor kerül. Az elemzés során tehát öt, a szubjektivitás kategóriájához kapcsolódó kódot használtam: a protagonistát, a segítő, a kezdeményező, a kedvezményezett és az ellenfelet. A diszkurzív elemek harmadik fenomenális kategóriáját a diskurzus szempontjából pozitív és negatív értelemben meghatározható aktivitások adják. Ez a kategória magába foglalja a szubjektumok vagy intézmények által végrehajtott akciókat; a szubjektumokat és cselekvéseiket egymással összekötő interakciókat; a tárgyakat, amelyekre a cselekvések irányulnak; az erőforrásokat, vagyis az akciók

⁴Metadiskurzus alatt olyan hegemon diszkurzív struktúrát értünk, amely hosszabb időszakon, különböző szerzői pozíciókon keresztül – kiigazítással – képes az alapvető jelentések és artikulatív gyakorlatok forrásául szolgálni.

lehetőségfeltételeit; valamint a stratégiákat, amelyek a szubjektumok és intézmények célkitűzéseinek elérését elősegítő akciók sorozatával írhatók le.

Az elemzést az Atlas.ti 8 szoftver segítségével végeztem el. A kínai szocializmus tartalmi elemzésének alapját jelentő szövegtestet a Mao halála után szabályosan minden ötödik évben összehívott, a Kínai Kommunista Párt Országos Kongresszusán – nevezetesen a tizenegyedikről a tizenkilencedikig elhangzó pártfőtitkári beszámolók, valamint Deng Xiaopingnek a reform és nyitás politikáját elindító, a KKP XI. KB harmadik ülészakát előkészítő munkakonferenciáján elmondott beszédje adják. Mivel propagandaszövegekről van szó, ezek általában a szélesebb nyilvánosság számára is elérhetőek, létezik angol nyelvű fordításuk (pártközeli fordítóintézetek vagy sajtóorgánumok hiteles fordításai), egyes szövegek pedig magyarul is elérhetőek. Az analízis során különböző megfontolásokból mind a kínai, mind az angol, mind a magyar kiadásokat használom.

III. Az értekezés tudományos eredményei

- A modern kínai politika forrásvidékeinek szentelt második fejezetben arra teszek kísérletet, hogy bemutassam a kínai politikai gondolkodásnak a KKP politikai diskurzusát meghatározó főbb vonatkoztatási pontjait. Ennek megfelelően kitérek 1) a KKP (különösen 1978 utáni) diskurzusának a hagyományos kínai politikafilozófiai gondolkodásban rejlő pretextusára; 2) továbbá a modern kínai politikát alapvetően meghatározó kínai nemzet fogalmának megszületését kísérő modernitás-olvasatokra, végül 3) az ezek közül kiemelkedő Mao Zedong eszméjére.
- A disszertáció elemző részei (az V. és a VI. fejezet) a diskurzuselmélet alapján meghatározott hegemonia (vagyis a hatalom diszkurzív logikája) fogalma mentén vizsgálja a marxista hagyományokból építkező, de az ortodox marxizmus fogalmaival kevésbé jellemezhető Mao utáni kínai szocializmust. A leírt hegemonikus gyakorlatok empirikus tartalommal töltik fel a hegemonia és a legitimitás – mint a politikai rendszer képességét „ama meggyőződés kialakítására és fenntartására, hogy a fennálló politikai intézmények a legmegfelelőbbek a társadalom számára” (Lipset 1995:80) – a dolgozat elején megalapozott elméleti kapcsolatát (eszerint a legitimitás egy felülről lefelé irányuló, a konszenzus diszkurzív artikulációján keresztül működő legitimációs folyamat eredménye).
- A Mao Zedong halála és Xi hatalmának megszilárdulása közötti több mint négy évtized történeti vizsgálatát a pártéletet és irányvonalat leginkább meghatározó események, a pártkongresszusok alkalmával elhangzott beszámolók, és a kongresszusok között kiadott legfontosabb dokumentumok elemzésére építettem. A dolgozat V. és VI. fejezetének elemző és kontextualizáló alfejezeteiben azt mutattam be, hogy hogyan határozzák meg a reform és nyitás időszakának különböző vezető a kínai (sajátosságú) szocializmust, és hogy milyen a diskurzusukban artikulált szükségszerűségekre vezetik vissza a hozzá kapcsolódó értékeket, szubjektumpozíciókat és aktivitásokat. Ezen áttekintés alapján jól látszik, hogy az egyes hegemonikus diskurzusok rétegekként épülnek egymásra: az intertextuális viszonyok megteremtik a párt történetének folytonosságát, míg a pragmatikus célt szolgáló változtatások és kiigazítások újabb artikulációs gyakorlatok formájában nyilvánulnak meg.
- A diskurzuselméletből levezetett alapvetésem szerint a vizsgált diskurzusok mindegyikét jellemzik bizonyos, az érzékelt társadalmi realitásokat meghatározó jelentések kisajátításának (vagyis a hegemoniának) a fenntartására vagy kialakítására irányuló diszkurzív gyakorlatok. Ezen gyakorlatok meghatározásakor két szempontot veszek figyelembe: egyrészt Gerschewski (2023) nyomán abból indulok ki, hogy a stabilitás magyarázatához meg kell értenünk a rezsimet érő jelentősebb kihívásokat, ill., hogy erre

hogyan válaszolt a vezetés – ez a felmerülő materiális kihívások artikulálása és a diskurzus folyamatos adaptálása szempontjából jelentős; másrészt összefoglalom, hogy mik a vizsgált időszakban a KKP, azon belül is a különböző vezetői magok legitimitásának forrásai a David Beetham (2004) által meghatározott kategóriáknak megfelelően. Ezen kategóriák: (a) a legalitás, vagyis a hatalom gyakorlásának törvényes kerete vagy alapszabályai; (b) a szuverén hatalmának forrása, amelyből levezeti saját hatalmi pozícióját; (c) a kormányzás kijelölt célja; és végül (d) a szélesebb néptömegek megnyerésének, vagyis a konszenzus fenntartásának módja.

- Mao Kínájában a klasszikus értelemben vett államszocializmusra jellemző módon a törvényesség forrása a pártvezetés, azon belül is Mao Zedong akarata; a párt hatalma az előrs jellegéből és a marxista-leninista eszmékhez való kizárólagos hozzáféréséből, valamint a karizmatikus vezető személyéből vezethető le; a kormányzás kijelölt célja a Kínát a kommunizmus útjára vezető forradalmi osztályharc beteljesítése és a szocialista építés; az ezzel kapcsolatos konszenzus elérésének módja pedig a tömegek mobilizációja, a számtalan gazdasági, politikai és ideológiai kampány (*yundong* 运动) formájában. A „nagy kormányos” utódja, Hua Guofeng igyekezett fenntartani a Mao vezérkultuszára alapozott hegemonikus diskurzust. Hua legitimációs stratégiája az volt, hogy az uralom törvényes kereteit Mao Zedong iránymutatásaira, hatalmának forrását Mao akaratára vezette vissza; a kormányzás célját a forradalom folytatásában határozta meg; a konszenzust pedig egyrészt a korábbi pártelitnek tett gesztussal: az egykor magas pozícióban lévő szeniorkáderek rehabilitálásával, másrészt a tömegmobilizáció, a kampányok rendszerének fenntartásával igyekezett biztosítani.
- A Hua-féle hegemonikus gyakorlatok retotalizáló törekvései ellenére Mao Zedong halála és a kulturális forradalom lezárása átmenetileg megnyitotta a kínai politikát az alternatív értelmezéseknek és ezáltal a jelentések meghatározásáért folytatott diskurzív küzdelemnek is. A politikai életbe visszatérő korábbi miniszterelnök-helyettes, Deng Xiaoping és köre a „gyakorlat az igazság egyetlen kritériuma” jelölő artikulálásával kezdte el ellenhegemonikus diskurzusának építését. A „gyakorlat az igazság egyetlen kritériuma” elv érvényesítése azt implikálta, hogy a hatalom annak jár, aki képes a kor és Kína aktuális kihívásainak megfelelően értelmezni a marxizmus-leninizmus igazságát. Deng, szakítva Mao vezérkultuszával, a hatalomgyakorlás szabályainak intézményesítését, a szocialista jogrend kiépítését szorgalmazta, ebből a szempontból (is) kulcsfontosságú volt az új alkotmány kidolgozása és a személyi kultusz visszaszorítására hozott pártszervezeti reformok. Deng Xiaoping diskurzusa alapján a kormányzás célja a négy modernizáció, amely végső soron

az általános életszínvonal növekedését ígérte, megvalósítása volt. A tömegek számára Deng a „kevesebb politika, jobb élet” ígérte, amely adekvát válasznak bizonyult a tömegmozgalmakkal kapcsolatos lelkesedés kifáradására. Hovatovább a szabadabb intellektuális környezet, a konszolidálódó tudományos élet, a vállalkozás egyre kiterjedtebb szabadsága és a gazdaság fokozatos nyitása az elsősorban a külföldön élő kínaiak felől érkező tőke irányába a társadalmi elit szélesebb körének megnyerését tette lehetővé.

- A pártelnöki pozíciót Hua Guofengtől átvevő Hu Yaobang a reformdiskurzus hegemónikus gyakorlatait követte, ennek megfelelően a pártvezetés legitimitásának alapjai a Deng-i vonalnak megfelelően alakultak. Hu beszámolója alapján egy, a kínai sajátosságú szocializmus szintetizálására irányuló törekvés rajzolódott ki, a tömegek és a párt uralma közötti viszony szempontjából ez radikálisan más szocializmus volt, mint a Mao(és Hua)-i időszak szocializmusa: az osztályharc időszakának vége szakadt, ennek megfelelően a hatalomgyakorlás módjának hivatalos elnevezése proletárdiktatúra helyett népi diktatúra lett, a KKP pedig forradalmi előrsből a törvények általi kormányzás és a szocialista jogrend fenntartójává alakult át. Ennek ellenére Hunak nem sikerült a társadalmi erők közötti egyensúlyozás, nem volt sokkal szerencsésebb az utódja Zhao Ziyang sem, aki szintén Deng legitimitásának árnyékában vezette be a szocializmus kezdeti szakaszának koncepcióját, amelynek megfelelően a termelőerők fejlesztése, a szocialista áru gazdaság építése a legsürgetőbb feladat.
- Zhao hegemónikus gyakorlata lényegében válaszként értelmezhető a diszkurzív tér aktivizálására, vagyis hogy a párton és az értelmiségi eliten belül több, versengő diskurzus jelent meg: mint például a tekintélyelvű irányvonalat képviselők konzervatív diskurzusa; a feudális örökségek továbbélését kritizáló „kulturális láz” mozgalom; vagy a további piacorientált reformokat és politikai átalakulást szorgalmazó liberálisok. Ebben a plurálisabb politikai környezetben a párt uralmának törvényes keretét a szocialista jogrend adta, ezen belül egyre hangsúlyosabban az előtérbe került az állampolgári jogok biztosítása. A hatalom forrása a Zhao által artikulált „kínai sajátosságú szocializmus” igazsága (vagyis, hogy a kitűzött jóléti célok elérése csakis a KKP vezetésével lehetséges); a kormányzás célja a termelőerők fejlesztése, a szocialista modernizáció (reform és nyitás) és ezek nyomán a szerény jólét általánossá tétele az országban. A társadalmi konszenzus alapja a modernizációs célok elérése terén mutatott hatékonyság és a békés, stabil, egységes társadalmi környezet biztosításának ígérete.
- Jiang Zemin hatalomra kerülésének közvetlen kontextusa lényegében a KKP 1978 óta új alapokra helyezett hegemoniájának legnagyobb válsága volt. A pluralizálódó

szubjektumpozíciók és társadalmi érdekek integrálása érdekében a Jiang Zemin 13 éves vezetői ciklusa alatt fokozatos politikai reformot hajtott végre: 1997-től a népi diktatúra fogalmát háttérbe szorítva a KKK politikai formációjára szocialista vagy népi demokráciaként kezdett hivatkozni, valamint megnyilatkozásaiban hangsúlyossá vált a párt politikai feladataival kapcsolatos éthosz: a nép szolgálata. A reform betetőzését a három képviselő artikulálása és a hozzá kapcsolódó intézményi változások jelentették: az új eszme egy olyan kormányzópártot hozott létre, amely elköteleződött a leninista pártszervezeti forma mellett, ugyanakkor a magángazdasági szereplőket is bevonta a pártképviseletbe, mindeközben pedig megerősítette a politikai ideológia pártelitet összefogó szerepét. A hatalomgyakorlás törvényes kerete kapcsán még hangsúlyosabbá vált a szocialista jogrendhez való alkalmazkodás elve, ugyanakkor az 1997-es pártkongresszus után a hivatalos diskurzus bevett fordulatává vált a törvény általi kormányzás is, amely a politikai stabilitás garanciájaként jelent meg, és lényegében azt jelentette, hogy a törvények a párt uralmának eszközei, fő funkciójuk, hogy a párt hatalmának stabilitását biztosítsák, mind a párton belül, mind pedig a szélesebb néptömegek körében. A hatalom forrása Jiang diskurzusában egyrészt továbbra is az az alapvetés, hogy egyedül a párt képes a további fejlesztések alapkövetelményét jelentő stabilitás és rend fenntartására; másrészt az 1990-es évek végére a KKK elfoglalta a nemzeti érdek kizárólagos képviselőjének pozícióját is. A Jiang Zemin diskurzusára jellemző kormányzati célok a kiegyensúlyozottabb gazdasági fejlesztés feltételeinek biztosítása, a szocialista értékekre épülő „szellemi civilizáció” megerősítése, valamint az „össz nemzeti erő növelése” voltak. Ez utóbbi a külpolitika jelentőségének növekedésére utal, minthogy az össz nemzeti erő a KKK diskurzusában a nemzetállamok kapacitásainak mértékegysége, a nagyhatalmi versengés elsődleges tárgya. Jiang alatt az állami nacionalizmus a néptömegek megnyerésének, és a törekénynek bizonyuló társadalmi konszenzus megerősítésének elsőszámú eszközévé vált.

- A 2002-ben hatalomra kerülő Hu Jintao szinte rögtön újraartikulálta „a három képviselő fontos eszméjét”: a „három a népért” elv jegyében hangsúlyozta a nép felé fordulás szükségességét és prioritássá tette a szociálpolitikai és a kormányzási képességekkel kapcsolatos fejlesztéseket. A hatalomgyakorlás törvényes keretét Hu Jintao diskurzusában is a törvény általi kormányzás jelentette, ugyanakkor ez kiegészült a jogszerű hatalomgyakorlás klasszikus eszményével, az erkölcsös vezetéssel. Ennek nyomán a KKK élcsapat jellege is új jelentésárnyalatot vett fel: Hu a „közérdeket szolgáló és a néppel, a népért kormányzó pártról” beszélt. A párt hatalmának forrása az a mítosz, hogy exkluzív hozzáférése van a – 2012-es pártfőtitkári beszámoló alapján – tudományos vonatkoztatási

pontnak tekintett kínai sajátosságú szocializmus igazságához, amely irányadó a Kína modernizációjával kapcsolatos törvényszerűségek, fejlesztési célok és tárgyterületek szempontjából. A Hu Jintao által kijelölt kormányzati célok a harmonikus szocialista társadalom építése és ehhez kapcsolódóan a tudományos szemléletű fejlesztés, vagyis a mind társadalmi, mind gazdasági szempontból fenntartható fejlődés előmozdítása voltak. A Hu diskurzusára jellemző kiegészítő hegemonikus gyakorlat kifejezett célja volt a pártámogatottság és a népszerűség fokozása: Hu egyrészt építeni tudott a teljesítményalapú legitimációra, hiszen a gazdasági növekedés figyelemreméltó éves 10%-os átlagra állt be; másrészt emberközpontú populizmusa bevonta a diskurzusba a legkiszolgáltatottabb társadalmi csoportok (pl. vendégmunkások) ügyét is, valamint a néptömegek által közvetlenül érzékelt problémákat.

- 2012-ben az új pártfőtitkár, Xi Jinping diskurzusában a rendszer törvényes működésének fő vonatkoztatási pontja a kínai sajátosságú szocialista joguralom, amely egyesíti az erkölcs és a jog általi kormányzás elveit. Xi hatalma már a 2017-es pártfőtitkári beszámolóban is a saját, a kínai sajátosságú szocializmus új (modern és megerősödött) korszakával kapcsolatos eszmei hozzájárulásából került levezetésre (vagyis itt a mítoszképzés extrém formáját láthatjuk). Jelentősen átalakult a kormányzás perspektívája is: a Xi által kijelölt cél a „a kínai nemzet nagyszerű megújulása”. A nemzeti megújulás, már Jiang Zemin diskurzusában is megjelenő, toposza közvetlenül kapcsolódik a Kína nemzetközi jelentőségének és nagyhatalmi státuszának visszaállításával kapcsolatos népi nacionalista és kormányzati igények összehangolásához, az össznemzeti erő (különös tekintettel a hadsereg ütőképessé és világszínvonalúvá) fejlesztéséhez; valamint a szocialista modernizáció korábban meghatározott célkitűzéseinek, a mérsékelt jólét biztosításának és a modern szocialista társadalom kiépítésének teljesítéséhez. A társadalmi konszenzus fenntartására irányuló eszközök kapcsán Xi részben követi Hu artikulációs gyakorlatát és lényegében kisajátítja a „kiváló hagyományos kultúra” jelentéskörét. A KKP immár nem csak a modern Kínával, a kínai nemzetállammal kapcsolatos narratíva fő protagonistájaként, hanem az „ötezer éves kínai civilizáció”, a kínai szellemiség örökösöként és továbbvivőjeként határozta meg magát. Xi diszkurzív törekvése tehát, nem más minthogy a KKP hegemoniáját a nemzeti és kulturális identitáshoz láncolja. A legitimitás nacionalista ideológiai és teljesítményalapú pillére egyfajta dialektikus viszonyba kerül a kínai kivételességeszmény égisze alatt: a nemzeti büszkeség alapját jelentős részben a KKP fejlesztéspolitikájának egyedülálló eredményei adják, ugyanakkor fokozatosan erősödik az a mítosz, hogy a KKP a nemzeti érdek kizárólagos letéteményese.

- Összességében, ha elfogadjuk azt a reform és nyitás időszakával kapcsolatos általános felfogást, hogy a KKP belső reformjainak, ahogy az államigazgatás átalakításának is a legfontosabb célja a hatalom megtartása és az alkalmazkodó képesség fenntartása, akkor a Kínai Kommunista Párt vezetésének legnagyobb erényeként a pragmatizmust határozhatjuk meg. A pragmatizmus egyébként az a kulcsszó, amelyre egy ideje a kínai vezetés maga is hivatkozik, mint a kínai fejlesztéspolitikai identitás legfőbb jellemzőjére.
- A disszertáció ugyan eredeti témamegjelölése szerint Xi Jinping első terminusáig követi a KKP diskurzusának fejlődését, de a dolgozat végén egy exkurzus formájában kitérek a Xi Jinping második (2017-2022) és harmadik (2022-) terminusára jellemző artikulációs gyakorlatok néhány mozzanatára, különös tekintettel a nemzet nagyszerű megújulásának egyre asszertívebben képviselt külpolitikai aspektusára.

IV. Főbb hivatkozások

- Amin, S. (2016) Kína útja az 1950-es évektől napjainkig. *Eszmélet* 110: 161-180.
- Anderson, P. (2022) *The H-Word. The Peripeteia of Hegemony*. London-New York: Verso.
- Arrighi, G. (2008) *Adam Smith in Beijing. Lineages of the Twenty-First Century*. London: Verso.
- Beetham, D. (2004) Political Legitimacy. In: Nash, K.–Scott, A. (eds.) *The Blackwell Companion to Political Sociology*. Blackwell Publishing. 107-116.
- Ci, J. (2019) Legitimacy and Performance. In *Democracy in China: the coming crisis*. Harvard University Press. 35-69.
- Csanádi, M. (2016) *China in Between Varieties of Capitalism and Communism*. MTA.
- Dickson, B.J. (2016) *The Dictator's Dilemma. The Chinese Communist Party's Strategy for Survival*. Oxford University Press.
- Dirlik, A. (1989) Postsocialism? Reflections on “socialism with Chinese characteristics” *Bulletin of Concerned Asian Scholars*, 21(1): 33-44.
- Falkenheim, V. C. (1979) The modernization of China's Political Economy. *International Journal, Autumn*, 34(4): 585-605.
- Fewsmith, J. (2021) *Rethinking Chinese Politics*. Cambridge University Press.
- Gerschewski, J. (2023) *The Two Logics of Autocratic Rule*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Goldman, M. & MacFarquhar, R. (eds.) (1999): *The Paradox of China's Post-Mao Reforms*. Harvard University Press.
- Hayton, B. (2020) *The Invention of China*. New Haven and London: Yale University Press.
- Holbig, H. (2009) Remaking the CCP's Ideology: determinants, progress, and limits under Hu Jintao. *Journal of Current Chinese Affairs* 38(3): 35-61.
- Holbig, H. (2013) Ideology after the end of ideology. China and the quest for autocratic legitimation. *Democratization*, 20(1): 61-81.
- Holbig, H. (2018) Whose New Normal? Framing the Economic Slowdown Under Xi Jinping. *Journal of Chinese Political Science* 23: 341-163.
- Jordán, Gy. és Tálás B. (2005) *Kína a modernizáció útján a XIX-XX. században*. Budapest: Napvilág Kiadó.
- Jorgensen, M.–Phillips, L. J. (2002) *Discourse Analysis as Theory and Method*. London: Sage Publications.
- Joseph, W.A. (ed.) (2014) *Politics in China. An Introduction*. Oxford University Press.
- Klimeš, O.–Marinelli, M. (2018) Introduction: Ideology, Propaganda, and Political Discourse in the Xi Jinping Era. *Journal of Chinese Political Science*, 23:3 313–322

- Kubat, A. (2018) Morality as Legitimacy under Xi Jinping: The Political Functionality of Traditional Culture for the Chinese Communist Party. *Journal of Current Chinese Affairs*, 47(3): 47-86.
- Laclau, E. (1996) The death and resurrection of the theory of ideology. In: Howarth, D. (szerk.) 2015, Ernesto Laclau: Post-Marxism, populism and critique. London: Routledge.
- Laclau, E., & Mouffe C. (1985/2014) Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics. London-New York: Verso.
- Lai, H. (2016) *China's Governance Model*. Flexibility and durability of pragmatic authoritarianism. London and New York: Routledge.
- Lampton, D. M. (2014) *Following the Leader: Ruling China, from Deng Xiaoping to Xi Jinping*. University of California Press
- Li, H. (2015) *Political Thought and China's Transformation*. Ideas Shaping Reform in Post-Mao China. Palgrave Macmillan.
- Link, P. (2013) *An Anatomy of Chinese. Rhythm, Metaphor, Politics*. Cambridge-London: Harvard University Press.
- Lipset, S. M. (1995) *Homo politicus*. A politika társadalmi alapjai. Budapest: Osiris Kiadó.
- Lyotard, J-F. (1993) A posztmodern állapot. (Ford. Bujalos I.; Orosz L.) In: Lyotard et al. (1993) *A posztmodern állapot*. Budapest: Századvég Kiadó. 7-145.
- Martilla, T. (2015a) Post-Foundational Discourse Analysis: A Suggestion for a Research Program. *Forum: Qualitative Social Research*. 16 (3). Elérhető: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/2282/3863> (2024. 01. 31)
- Martilla, T. (2015b) Post-Foundational Discourse Analysis. From Political Difference to Empirical Research. Palgrave Macmillan
- Meisner, M. (1996) *The Deng Xiaoping Era. An Inquiry into the Fate of Chinese Socialism, 1978-1994*. New York: Hill and Wang.
- Patapan, H. – Wang, Y. (2018) The Hidden Ruler: Wang Huning and the Making of Contemporary China, *Journal of Contemporary China*, 27(109):47-60.
- Salát, G. (szerk.) (2015): *A kínai alkotmány*. Budapest: Typotex–PPKE.
- Sausmikat, N. (2006) More Legitimacy for One Party Rule? The CCP's Ideological Adjustments and Intra-Party Reforms. *ASIEN* 99: 70-91
- Schneider, F. (2014). Chapter 4. It's a small world after all.: Simulating the future world order at the Shanghai Expo. In Q. Cao, H. Tian & P. Chilton (ed.), *Discourse, Politics and Media in Contemporary China*. John Benjamins Publishing Company. 97-120.
- Shambaugh, D. (2008) *China's Communist Party. Atrophy and Adaptation*. University of California Press.

- Sun, M. (2012) 政治哲学视阈中的意识形态领导权—从葛兰西到拉克劳·墨菲 Beijing: Renmin chubanshe.
- Szűcs, Z. G. (2008) *A diszkurzív politikatudomány mint politikai diszkurzustörténet.* Tudományszemléleti és módszertani esszé. Miskolc: Miskolci Egyetem Politikatudományi Intézet.
- Tang, A. (2019) 总体国家安全观视域中的意识形态安全. 社会主义研究 (Socialism Studies) 05.
- Vogel, E.F. (2018) Teng Hsziao-Ping és Kína megreformálása. Budapest: Antall József Tudásközpont.
- Wang, J. (2017) Representing Chinese Nationalism/Patriotism through President Xi Jinping's "Chinese Dream" Discourse. *Journal of Language and Politics* 16 (6): 830-848.
- Wang, H. (2014) *China From Empire to Nation-State.* Harvard University Press.
- Wang, Zh. (2012) *Never Forget National Humiliation. Historical Memory in Chinese Politics and Foreign Policy.* New York: Columbia University Press.
- Zhang, M.A. (2008) An article influences Chinese history. *China.org.cn* URL: http://www.china.org.cn/2008-01/19/content_1240036.htm

V. A témakörrel kapcsolatos saját publikációk jegyzéke

Soós, K. (2018): Szocializmus mint társadalmi képzet. *Új szem*, 2018. 04. 09. Available: <https://ujszem.org/2018/04/09/szocializmus-mint-tarsadalmi-kepzet/> (2025. 01. 21.)

Soós, K. (2018) Hosszú menetelés a marxizmus egy forradalmi ideológiája felé. Maoizmus Keleten és nyugaton. In: *Marx... Interpretációk, irányzatok, iskolák*. Budapest: Napvilág Kiadó. pp 313-328.

Soós, K. (2021) Hegemónia és retorika – útban a társadalmi működés retorikai megalapozása felé (fordítói jegyzet). *Híd*, 2021/5-6: 135-137.

Soós, K. (transl.): Ernesto Laclau: Politikai retorika (The Politics of Rhetoric). *Híd*, 2021/5-6: 138-159.

Soós, K. (2023) Kínai sajátosságú nacionalizmus. Kísérlet a „kínai álom” diszkurzív elemzésére. *Politikatudományi Szemle*, 32(1): 109-133. DOI: <https://doi.org/10.30718/POLTUD.HU.2023.1.109>

Soós, K. (2023) A kínai sajátosságú szocializmus diskurzusa a globális válságok új korszakában. *Külügyi Szemle*, 22(3): 47-66. DOI: https://doi.org/10.47707/Kulugyi_Szemle.2023.3.03